

DOI <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2021-2-7>

БЕЗПОСЕРЕДНІЙ ОБ'ЄКТ НЕЗАКОННОГО ПЕРЕШКОДЖАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ АБО ПРОВЕДЕННЮ ЗБОРІВ, МІТИНГІВ, ПОХОДІВ І ДЕМОНСТРАЦІЙ

Анна Керопян,

аспірантка кафедри кримінального права № 2

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (Харків, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-5788-6098

annakeropian@gmail.com

Анотація. У статті здійснюється детальний аналіз особливостей безпосереднього об'єкта незаконного перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій. Він здійснюється на основі загальних положень концепції об'єкта кримінального правопорушення як суспільних відносин. Для глибокого осмислення об'єкта цього складу в рамках зазначеної концепції необхідно проаналізувати всі структурні елементи суспільних відносин, які становлять об'єкт досліджуваного кримінального правопорушення. Після їх детального розгляду доходимо висновку, що основним безпосереднім об'єктом досліджуваного складу визнаються суспільні відносини, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації. Додатковим же факультативним об'єктом досліджуваного кримінального правопорушення є суспільні відносини, що існують у зв'язку з охороною здоров'я та тілесної недоторканості особи.

Ключові слова: об'єкт кримінального правопорушення, суспільні відносини, суб'єкт суспільних відносин, соціальний зв'язок, механізм завдання шкоди, предмет суспільних відносин.

DIRECT OBJECT OF UNLAWFUL OBSTRUCTION OF THE ORGANIZATION OR HOLDING OF MEETINGS, RALLIES, MARCHES AND DEMONSTRATIONS

Anna Keropian,

Postgraduate Student at the Department of Criminal Law № 2

Yaroslav Mudryi National Law University (Kharkiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-5788-6098

annakeropian@gmail.com

Abstract. The article provides a detailed analysis of the direct object of unlawful obstruction of the organization or holding of meetings, rallies, marches and demonstrations. It is carried out on the basis of the general provisions of the concept of the object of criminal offense as public relations. For a deep understanding of this object within the framework of this concept, it is necessary to analyze all the structural elements of public relations that are the object of the investigated criminal offense. Examining them, we conclude that the main direct object is public relations that ensure the realization of constitutional rights and freedoms of man and citizen, in particular, the right to assemble peacefully, without weapons and hold meetings, rallies, marches and demonstrations. An additional optional object of the investigated criminal offense is the public relations that exist in connection with health care and physical integrity of the person.

Key words: object of criminal offence, public relations, unsub of public relations, social bond, mechanisms of damage, subject of public relations.

Вступ. Учення про об'єкт кримінального правопорушення є одним із найскладніших та найсуперечливіших розділів у доктрині кримінального права. Відомо, що об'єкт є обов'язковим елементом будь-якого складу кримінального правопорушення, саме тому від з'ясування сутності цього поняття залежить правильне вирішення низки проблем кримінально-правової охорони. Об'єкт кримінального правопорушення визначає соціальну

та юридичну сутність кримінального правопорушення, є одним із найважливіших показників суспільної небезпечності кримінального правопорушення, його якісною характеристикою (Panov, 2010: 13).

Серед науковців упродовж декількох століть точилися численні дискусії стосовно цієї проблеми. Вони і досі не досягли однастайності у своїх поглядах, тобто немає спільного розуміння та підходу до визначення поняття «об'єкт кримінального правопорушення». На різних етапах розвитку об'єктом кримінального правопорушення вважалося те, що потерпає від злочинної дії або бездіяльності чи опиняється внаслідок цього в загрозовому стані (Gavriush, 2000: 14). Тобто це те, на що посягає суб'єкт кримінального правопорушення, чому він спричиняє або може спричинити шкоду матеріального чи нематеріального характеру.

Щоб належним чином визначитися з об'єктом незаконного перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій, необхідно зрозуміти значення поняття «об'єкт кримінального правопорушення». Найбільш прийнятною, універсальною вважаємо концепцію об'єкта кримінального правопорушення як суспільних відносин. Грунтуючись на її основних положеннях та структурі суспільних відносин як таких, буде здійснено аналіз об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого у ст. 340 Кримінального кодексу (далі – КК) України.

Основна частина. Метою статті є з'ясування особливостей об'єкта незаконного перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій. Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань:

- охарактеризувати всі структурні елементи суспільних відносин, які є об'єктом незаконного перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій;
- встановити особливості основного безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення;
- визначити додатковий факультативний об'єкт досліджуваного кримінального правопорушення.

У юридичній літературі питання про безпосередній об'єкт незаконного перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій (ст. 340 КК України) не отримало однакового вирішення. Так, деякі вчені безпосереднім об'єктом цього кримінального правопорушення вважають суспільні відносини, що підтримують, забезпечують авторитет органів державної влади чи місцевого самоврядування в частині дотримання встановленого законом порядку організації та проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій (Dudorov, Pysmenskyi, 2012: 704). Іншу позицію мають науковці, які стверджують, що основним безпосереднім об'єктом зазначеного кримінального правопорушення є суспільні відносини, що забезпечують додержання нормативно встановленого порядку функціонування органів державної влади, органів місцевого самоврядування в частині здійснення громадянами своїх прав і свобод на проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій, а додатковим безпосереднім об'єктом є суспільні відносини, що забезпечують здоров'я, волю, безпеку, тілесну недоторканність потерпілого (Azarov et al., 2016: 1064). М.І. Хавронюк, наприклад, зауважує, що основним безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення є внутрішній та міжнародний авторитет нашої держави. Його альтернативним додатковим обов'язковим об'єктом можуть бути життя і здоров'я, воля, честь і гідність особи (Khavroniuk, 2005: 794). Від наведених позицій дещо відрізняється думка, сформульована В.А. Клименком. Учений зазначає, що безпосереднім об'єктом цього кримінального правопорушення є конституційне право громадян на організацію і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій. Учиненням цього кримінального правопорушення завдається шкоди також авторитетові органів державної влади, органів місцевого самоврядування й об'єднань громадян, які або самі перешкоджали організації чи проведенню зазначених заходів, або не забезпечили їх мирне проведення. Коли незаконне перешкоджання організації чи проведенню зборів, мітингів,

вуличних походів і демонстрацій здійснювалося із застосуванням фізичного насильства, додатковим об'єктом може бути життя, здоров'я, гідність потерпілих (Aleksandrov, Dudorov, 2009: 406).

З огляду на те, що вирішення питання щодо безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення, передбаченого ст. 340 КК України, переважно здійснювалось на рівні науково-практичних коментарів і підручників, та для більш глибокого осмислення об'єкта цього складу в рамках концепції суспільних відносин необхідно проаналізувати всі структурні елементи суспільних відносин, які становлять об'єкт досліджуваного кримінального правопорушення. Це дозволить дати його точне визначення, виокремити його основні ознаки.

Виокремлюють такі структурні елементи суспільних відносин: 1) суб'єкти (носії) відносин; 2) предмет, щодо якого вони існують; 3) соціальний зв'язок (зміст відносин) (Nykyforov, 1960: 30).

Щоб визначитися із предметом суспільних відносин, які становлять об'єкт досліджуваного кримінального правопорушення, необхідно з'ясувати зміст конституційного права громадян на свободу мирних зібрань. Свобода – це здатність особи діяти відповідно до її інтересів та цілей, спираючись на пізнання об'єктивної необхідності (Pichev, 1983: 595).

Отже, право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації є непорушним та невідчужуваним конституційним правом громадян, передбаченим ст. 39 Основного закону: «Громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку – з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей».

Це право гарантовано низкою міжнародно-правових договорів, учасником яких є Україна, зокрема: ст. 20 Загальної декларації прав людини, ст. 5 Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм расової дискримінації, ст. 21 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, ст. 11 Конвенції Ради Європи про захист прав людини і основних свобод, ст. 7 Рамкової конвенції про захист національних меншин, ст. 12 Конвенції СНД про захист прав людини і основних свобод. Свобода мирних зібрань є одним із ключових елементів фундаменту демократичної та правової держави. Ця свобода уможливорює по-справжньому прямий діалог між державою і тими, у кого немає прямого доступу ні до процесу ухвалення політичних рішень, ні до інших засобів впливу на сучасні виклики (Kuznietsova, 2020: 87). Справді, збори, мітинги, походи і демонстрації громадян є формами безпосередньої демократії. Вони можуть проводитися з метою: прилюдного обговорення та вираження свого ставлення до дій чи бездіяльності органів державної влади і місцевого самоврядування; подій у соціально-політичному й економічному житті держави, у суспільстві та світі загалом; привернення уваги до вирішення нагальних соціально-політичних, економічних та інших проблем держави, суспільства, місцевої територіальної громади; прилюдного протесту проти рішень, заходів, здійснюваних державою, місцевими органами самоврядування, проти окремих подій життя держави чи світу загалом або навпаки – їх підтримки (Rabynovych, Khavroniuk, 2004: 211). Конституційний Суд України у своєму рішенні від 19 квітня 2001 р. зазначає, що це право є однією з конституційних гарантій права громадянина на свободу свого світогляду і віросповідання, думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, на використання і поширення інформації усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір, права на вільний розвиток своєї особистості тощо. Під час здійснення цих прав і свобод не повинно бути посягань на права і свободи, честь і гідність інших людей. За Конституцією України (ст. 68) кожен зобов'язаний неухильно додержуватися Конституції та законів України. Право збиратися мирно, без зброї і проводити

збори, мітинги, походи і демонстрації може бути реалізоване за умови обов'язкового завчасного сповіщення про це органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування. Таке сповіщення має здійснюватись громадянами через організаторів масових зібрань. Завчасне сповіщення відповідних органів про проведення тих чи інших масових зібрань – це строк від дня такого сповіщення до дати проведення масового зібрання.

Отже, уважаємо, що предметом суспільних відносин, які становлять основний безпосередній об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 340 КК України, є конституційне право громадян, зміст якого сформульовано у ст. 39 Конституції України як право збиратися мирно, без зброї і здійснювати проведення вказаних заходів.

Перешкоджанням організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій суб'єктами досліджуваних суспільних відносин завдається шкода або створюється загроза її завдання саме суспільним відносинам, що забезпечують реалізацію громадянами свого конституційного права. Як уже зазначалося вище, ст. 340 КК України є охоронним важелем держави конституційного права громадян на мирну участь у зборах, мітингах, походах і демонстраціях. Саме суспільні відносини, що забезпечують реалізацію зазначеного права, поставлені під охорону даною кримінально-правовою нормою.

Тому важко погодитися з вищезазначеними думками вчених, які стверджують, що об'єктом кримінального правопорушення є суспільні відносини, що підтримують, забезпечують авторитет органів державної влади чи місцевого самоврядування. На нашу думку, авторитету органів державної влади та місцевого самоврядування завдається шкода чи створюється загроза її завдання опосередковано, адже через перешкоджання організації чи проведенню зазначених заходів або не забезпечення їх мирного проведення їхній авторитет знижується. З іншого боку, керуючись такою логікою, можна стверджувати, що під час учинення будь-якого кримінального правопорушення службовою особою, яка є представником органу державної влади або органу місцевого самоврядування, буде знижуватися їхній авторитет. Наприклад, можна припустити, що в разі вчинення службовою особою кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 171 КК України, у частині дотримання встановленого законом порядку здійснення професійної діяльності журналістами, авторитет органу державної влади чи органу місцевого самоврядування також буде послаблений.

Визначення суб'єктного складу суспільних відносин, а також соціальних функцій самих учасників дозволяє правильно розкрити саму сутність і межі суспільних відносин, які поставлені під охорону кримінального закону (Татсїї, 1988: 21). Варто зауважити, що в юридичній літературі немає сформульованої позиції стосовно того, хто є суб'єктом суспільних відносин, які є об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого у ст. 340 КК України. Саме тому необхідно здійснити аналіз наявної судової практики та нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини у сфері забезпечення конституційного права громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації.

На думку М.А. Самбора, ці відносини мають багатосуб'єктний склад, оскільки з одного боку в таких відносинах беруть участь суб'єкт, який ініціює здійснення права на свободу мирних зібрань, суб'єкт, на адресу якого спрямовано інтерес здійснення права на свободу мирних зібрань, треті суб'єкти, які приєднуються до ініціативного суб'єкта здійснення права на свободу мирних зібрань, та держава, апарат якої, поряд зі здійсненням контролю за дотриманням установлених нормами позитивного права правилами поведінки суб'єктів здійснення права на свободу мирних зібрань, виступає об'єктом сповіщення про здійснення права на свободу мирних зібрань, а також є носієм зобов'язань (адже змістом відносин є взаємні права й обов'язки, які є категоріями парними, кожному праву одного суб'єкта кореспондується відповідний обов'язок іншого суб'єкта) щодо забезпечення умов свободи реалізації права на свободу мирних зібрань. Саме органи виконавчої влади та місцевого самоврядування є тією

третьою стороною вказаних правовідносин, яким належать повноваження із забезпечення свободи здійснення права на свободу мирних зібрань (Sambor, 2021: 466).

Отже, не виникає сумнівів, що з одного боку суб'єктами зазначених відносин є ті суб'єкти, які наділені правом, гарантованим ст. 39 Конституції України. Безперечно, ними є громадяни України (фізичні особи), але виникає логічне питання: чи можуть, наприклад, юридичні особи, іноземці й особи без громадянства виступати ініціаторами проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій? Чіткої відповіді на це питання немає. Так, наприклад, у ч. 2 ст. 14 Конституції України наголошується на тому, що юридичні особи можуть набувати і реалізовувати право власності на землю; відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 12 Закону України від 13 січня 2011 р. № 2939–VI «Про доступ до публічної інформації», юридичні особи можуть бути запитувачами інформації тощо. З огляду на це, як наслідок, не виключається можливість наділення юридичних осіб правом і на участь у мирних зібраннях, у межах реалізації якого вони можуть виконувати як функції організатора зібрання, так і безпосередньо брати участь у його проведенні. Звертаючи увагу на юридичних осіб як учасників мирних зібрань, зазначимо, що в такому разі йдеться лише про юридичних осіб приватного права. Юридичні особи публічного права не можуть бути носіями основоположних прав, закріплених у Конституції України (Melnyk, 2015: 111).

На окрему увагу заслуговує питання особливостей реалізації розглядуваного конституційного права іноземцями й особами без громадянства. Як уже наголошувалося вище, ст. 39 Конституції України гарантує реалізацію права на участь у мирних зібраннях лише громадянам. Водночас варто зазначити, що ст. 11 Конвенції таке право віднесено до переліку прав людини, що, відповідно, поширює його не лише на громадян, а й на іноземців. Викладеним, відповідно, пояснюється той факт, що в останніх європейських законах про мирні зібрання не відбувається розмежування між громадянами й іноземцями. Такий підхід можна, зокрема, пояснити тим, що іноземцям, як і громадянам, належать низка прав, які надзвичайно тісно пов'язані із правом на участь у мирному зібранні. Інакше кажучи, іноземці можуть брати участь у мирних зібраннях із посиланням на такі права, як право на вільний розвиток особистості, право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. З огляду на це іноземцям, як і громадянам України, має бути гарантована можливість організувати мирні зібрання та брати в них участь (Melnyk, 2015: 112).

Іншою же стороною суб'єктного складу таких відносин, що є елементом об'єкта досліджуваного кримінального правопорушення, відповідно до чинного законодавства та судової практики, є суб'єкти, які забезпечують реалізацію права на свободу мирних зібрань та гарантують безпеку і порядок. Ними виступають органи державної влади й органи місцевого самоврядування. Статус органів державної влади у сфері забезпечення права на свободу мирних зібрань визначається їхньою компетенцією, тобто сукупністю владних повноважень у сфері, що належить до предмета їх регулювання. Правова природа компетенції суб'єкта владних повноважень у сфері забезпечення права на мирні зібрання полягає в мірі влади, якою наділений суб'єкт для реалізації своїх суспільно значущих функцій. Розуміння компетенції доцільно розглядати як можливість за допомогою примусу створювати, юридично вирішувати юридичні справи та створювати, змінювати або припиняти правовідносини, подекуди всупереч волі інших учасників правовідносин у сфері забезпечення права на мирні зібрання. Дана можливість закріплена законом, реалізується в рамках забезпечення правопорядку і за своєю правовою природою проявляється під час підпорядкування своїй волі інших осіб. Свої повноваження суб'єкт владних повноважень уповноважений та зобов'язаний здійснювати відповідно до норм чинного законодавства (Kobrusieva, 2020: 136). Іншими суб'єктами у сфері реалізації права на мирні зібрання є органи, на яких покладені в межах їхніх повноважень функції із забезпечення правопорядку під час проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій, охорони прав та

свобод людини та громадянина, зокрема, до них належать Національна поліція України та Національна гвардія України. Ці органи залучаються для проведення профілактичних заходів та інколи насамперед від них залежать організація, проведення, власне перебіг, результати і наслідки проведення масових зібрань, мирних заходів, мітингів тощо.

Отже, на законодавчому рівні досі чітко не визначений суб'єктний склад учасників мирних зібрань. Але в контексті розглядуваного складу кримінального правопорушення вважаємо, що суб'єктами відносин щодо забезпечення реалізації конституційного права громадян на свободу мирних зібрань, з одного боку, є ініціатори, організатори й учасники зазначених заходів. З іншого боку, до суб'єктів цих відносин належать місцеві державні адміністрації – районні, обласні, міські (для міст Києва та Севастополя) і органи місцевого самоврядування. Відповідно до чинного законодавства, до них належать сільські, селищні, міські ради, їх голови та виконавчі комітети, а також районні й обласні ради. Тобто це ті суб'єкти, до яких мітингувальники висувають свої вимоги, прохання та мають претензії до їхньої роботи (Kobrusieva, 2020: 137). По-друге, до них варто віднести органи, на які покладені в межах їхніх повноважень функції із забезпечення правопорядку під час проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій, охорони прав та свобод людини та громадянина (Національна поліція України та Національна гвардія України).

Останнім обов'язковим структурним елементом суспільних відносин, який має бути піддано аналізу, є соціальний зв'язок, тобто зміст цих відносин. Соціальний зв'язок є ніби дзеркалом внутрішньої структури суспільних відносин, у якій відбиваються його сутність й основні властивості. Саме тому правильне визначення сутності соціального зв'язку, порушеного злочинним посяганням, дозволяє встановити той об'єкт, якому було завдано шкоди (Татчії, 1988: 57). Під соціальним зв'язком найчастіше розуміють саме взаємозв'язок суб'єктів суспільних відносин, тобто він є формою їхньої взаємодії. Виокремлюють два види соціального зв'язку: динамічний (відповідна діяльності учасників відносин) і статичний (певний стан цих учасників, тобто збереження їхньої стабільної позиції стосовно один одного). Такий вид зв'язку є результатом їхньої попередньої свідомої діяльності (Glistin, 1979: 66). З метою з'ясування цього елементу об'єкта кримінального правопорушення необхідно визначитися із правами й обов'язками учасників відносин, які корелюються один з іншим. Як уже зазначалося вище, реалізація повноважень щодо забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян під час проведення мирних зібрань покладена на органи місцевого самоврядування. Відповідно до пп. 3 п. «б» ч. 1 ст. 38 Закону України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР «Про місцеве самоврядування в Україні», до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить вирішення відповідно до закону питань про проведення зборів, мітингів, маніфестацій і демонстрацій, спортивних, видовищних та інших масових заходів, здійснення контролю за забезпеченням під час їх проведення громадського порядку. Ст. 16 Закону України від 9 квітня 1999 р. № 586–XIV «Про місцеві державні адміністрації» визначає місцевій державній адміністрації функції зі здійснення на відповідній території державного контролю, зокрема за додержанням правил транспортного обслуговування, громадського порядку, правил технічної експлуатації транспорту та дорожнього руху. Національна поліція України відповідно до ст. 30 Закону України від 2 липня 2015 р. № 580–VIII «Про Національну поліцію», для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення застосовує в межах своєї компетенції поліцейські превентивні заходи та заходи примусу, а також для виконання покладених на неї завдань уживає заходів реагування на правопорушення, визначені Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним процесуальним кодексом України, на підставі та в порядку, визначених законом, а також інші заходи, визначені окремими законами (Fedotova, Onyshchenko, 2018: 119).

У рамках незаконного перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій, що вчиняється службовою особою, шкода завдається суспільним відносинам, які поставлені під охорону кримінально-правової норми, унаслідок неналежного ставлення службової особи до виконання покладених на неї обов'язків щодо забезпечення реалізації конституційного права громадян на свободу мирних зібрань. Варто підкреслити, що теж саме спостерігається й у разі вчинення кримінального правопорушення із застосуванням фізичного насильства. Тобто соціальний зв'язок проявляється в активній поведінці суб'єктів суспільних відносин, яка реалізується через перешкоджання організації або проведенню зазначених заходів.

Визначення суб'єктного складу охоронюваних суспільних відносин та їхній функції дозволяє встановити механізм завдання шкоди об'єкту. У контексті розглядуваного кримінального правопорушення, передбаченого ст. 340 КК України, учинення незаконного перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів та демонстрацій здійснюється учасником суспільних відносин (службовою особою) шляхом виключення себе з охоронюваних кримінальним законом суспільних відносин. Суб'єкт не виконує або неналежно виконує обов'язок щодо забезпечення реалізації конституційного права громадян на свободу мирних зібрань, чим і розриває соціальний зв'язок. Тобто кримінальне правопорушення вчиняється «зсередини» самих суспільних відносин одним (або багатьма) з його учасників. У такому разі соціальний зв'язок є предметом злочинного впливу.

Отже, у результаті проведеного аналізу всіх елементів суспільних відносин об'єкта кримінального правопорушення можемо визначитися з основним безпосереднім об'єктом досліджуваного складу. Ним визнаються суспільні відносини, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації.

У разі вчинення незаконного перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій із застосуванням фізичного насильства завдається шкода або створюється загроза її завдання також і суспільним відносинам, що існують у зв'язку з охороною здоров'я та тілесної недоторканості особи, які, у свою чергу, є предметом зазначених суспільних відносин. Адже фізичне насильство із зовнішньої (об'єктивної) сторони виражається в суспільно небезпечному, протиправному, фізичному впливі на тілесну сферу людини, що спричиняє їй фізичний біль, шкоду здоров'ю, а також створює реальну небезпеку спричинення шкоди наведеним благам. Такий вплив учиняється поза волею особи, примушує її до певної поведінки та виступає певним «засобом» подолання дійсного або можливого опору, що є необхідним для вчинення іншого (основного) суспільно небезпечного діяння. У будь-якому разі під час застосування фізичного насильства порушується тілесна недоторканність особи, яка забезпечує нормальні умови її біологічного (фізичного) та соціального існування (Panov, 2020: 720).

Під час учинення зазначеного кримінального правопорушення із застосуванням фізичного насильства механізм завдання шкоди об'єкту дещо відрізняється, адже, по-перше, він є поліспрямованим, тобто завдано шкоди відносинам, що забезпечують реалізацію конституційного права, та відносинам, які пов'язані з охороною здоров'я особи. По-друге, посягання на існуючий соціальний зв'язок здійснюється особою, яка не є учасником охоронюваних суспільних відносин. У цьому разі незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій вчиняється «ззовні». Отже, додатковим факультативним об'єктом досліджуваного кримінального правопорушення є суспільні відносини, що існують у зв'язку з охороною здоров'я та тілесної недоторканості особи.

Висновки. Виходячи із вищезазначеного, можемо сформулювати такі висновки:

1. Предметом суспільних відносин, які становлять основний безпосередній об'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 340 КК України, є конституційне право

громадян, зміст якого сформульовано у ст. 39 Конституції України як право збиратися мирно, без зброї і здійснювати проведення вказаних заходів.

2. Суб'єктами відносин щодо забезпечення реалізації конституційного права громадян на свободу мирних зібрань, з одного боку, є ініціатори, організатори й учасники зазначених заходів. З іншого боку, до суб'єктів цих відносин належать органи, які забезпечують реалізацію права на свободу мирних зібрань та гарантують безпеку і порядок. До них належать місцеві державні адміністрації – районні, обласні, міські (для міст Києва та Севастополя), органи місцевого самоврядування, Національна поліція України та Національна гвардія України.

3. У контексті розглядуваного кримінального правопорушення, передбаченого ст. 340 КК України, учинення незаконного перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів та демонстрацій здійснюється учасником суспільних відносин шляхом виключення себе з охоронюваних кримінальним законом суспільних відносин. Суб'єкт не виконує або неналежно виконує обов'язок щодо забезпечення реалізації конституційного права громадян на свободу мирних зібрань, чим і розриває соціальний зв'язок. Тобто кримінальне правопорушення вчиняється «зсередини» самих суспільних відносин одним (або багатьма) з його учасників.

4. Отже, основним безпосереднім об'єктом досліджуваного складу визнаються суспільні відносини, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод людини і громадянина, зокрема права збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації.

5. Додатковим факультативним об'єктом досліджуваного кримінального правопорушення є суспільні відносини, що існують у зв'язку з охороною здоров'я та тілесної недоторканості особи.

References:

1. Aleksandrov Yu.V., Dudorov O.O., Klymenko V.A., Melnyk M.I. (2009). *Kryminalne pravo Ukrainy. Osoblyva chastyna: Pidruchnyk* (Criminal law of Ukraine. Special part: Textbook) (eds. M.I. Melnyk, V.A. Klymenko). Kyiv: Atika.
2. Azarov D.S., Hryshchuk V.K., Savchenko A.V. (2016). *Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy* (Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine) (eds. O.M. Dzhuzha, A.V. Savchenko, V.V. Cherniei). Kyiv: Yurinkom Inter.
3. Dudorov O.O., Pysmenskyi Ye.O. (eds.) (2012). *Kryminalne pravo (Osoblyva chastyna): pidruchnyk* (Criminal law (Special part): textbook). Vol. 2. Luhansk: Elton-2.
4. Fedotova H.V., Onyshchenko S.M. (2018). Subiekty realizatsii prava na myrni zibrannia: problema pravovoho vyznachennia (Unsubs exercising the right to peaceful assembly: the problem of legal definition). *Nauka i pravookhorona*, № 4, Pp. 116–122.
5. Gavrish, S.B. (2000). Teoreticheskie predposylki issledovaniia obekta prestuplenii (Theoretical prerequisites for the study of the object of crimes). *Pravo i politika*, № 11.
6. Glistin V.K. (1979). *Problemy ugovovno-pravovoi okhrany obshchestvennykh otnoshenii (obekt i kvalifikatsiia prestuplenii)* (Problems of criminal law protection of public relations (object and qualification of crimes). Leningrad: Izd-vo Leningr. un-ta.
7. Ilichev L.F. (1983). *Filosofskii entsiklopedicheskii slovar* (Philosophical Encyclopedic Dictionary). Moscow.
8. Kobrusieva Ye.A. (2020). Subiekty administratyvnoho prava yak uchasnyky suspilnykh vidnosyn u sferi zabezpechennia prava na myrni zibrannia (Unsubs of administrative law as participants in public relations in the field of ensuring the right to peaceful assembly). *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu*, Vol. 2, pp. 132–140.
9. Kuznietsova Z.V. (2020). Osoblyvosti zakriplennia prava na svobodu zibrannia (Features of consolidating the right to freedom of assembly). Proceeding of the *Pravovyi vymir konstytutsiinoi ta kryminalnoi yurysdyksii v Ukraini ta sviti: 3-i yur. chytannia (Ukraine, Odesa, April 10, 2020)*. Odesa: Feniks, pp. 85–88.

10. Melnyk M.I., Khavroniuk M.I. (eds.) (2005). *Naukovo-praktychnyi komentar Kryminalnoho kodeksu Ukrainy* (Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine). Kyiv.
11. Melnyk R.S. (2015). *Pravo na svobodu myrnykh zibran: teoriia i praktyka* (The right to freedom of peaceful assembly: theory and practice). Kyiv.
12. Nykyforov B.S. (1960). *Obekt prestupleniia po sovetskomu ugolovnomu pravu* (Object of a crime under Soviet criminal law). Moscow: Iuridicheskaia literatura.
13. Panov M.I. (2020). *Vybrani pratsi z problem pravoznavstva* (Selected works on the problems of jurisprudence). Kharkiv: Pravo.
14. Panov, M.I. (2010). Obiekt i systema zlochyniv u sferi hospodarskoi diialnosti (Object and system of crimes in the sphere of economic activity). *Yurydychna Ukraina*, № 5, Pp. 13–20.
15. Rabynovych P.M., Khavroniuk M.I. (2004). *Prava liudyny i hromadianyna: Navchalnyi posibnyk* (Human and civil rights: textbook). Kyiv.
16. Sambor M.A. (2021). Pravo na svobodu myrnykh zibrzn u konstytutsiino-pravovomu vymiri administratyvnoi reformy (The right to freedom of peaceful assembly in the constitutional and legal dimension of administrative reform). Proceeding of the *Pravovi zasady orhanizatsii ta zdiisnennia publichnoi vlady (Ukraine, Khmelnytskyi, March 2–6, 2021)*. Khmelnytskyi: Khmelnytskyi universytet upravlinnia ta prava imeni Leonida Yuzkova, pp. 463–467.
17. Tatchii V.Ya. (1988). *Obekt i predmet prestupleniia v sovetskom ugolovnom prave* (Object and subject of a crime in Soviet criminal law). Kharkov: Vysshaya shk. Izd-vo pri KhGU.